

03.05.2024). 4. Лозовський О. М. Шляхи оптимізації системи менеджменту підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. № 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2019/48.pdf. 5. Deep Shift – Technology Tipping Points and Societal Impact (2015) / World Economic Forum Survey Report. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GAC15_Technological_Tipping_Points_report_2015.pdf#page=24 (дата звернення: 10.05.2024). 6. Tar A. Smart Contracts, Explained. Cointelegraph. 2017. URL: <https://cointelegraph.com/explained/smart-contractsexplained> (дата звернення: 10.05.2024). 7. Сегеда І. В., Локотарев Є. О., Шаповал В. О. Реалізація використання блокчейн-технології в енергетичному секторі. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-4-51> (дата звернення: 14.05.2024). 8. Командровська В. Є. Використання інноваційних блокчейн технологій у комерційній діяльності авіакомпаній. <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/bitstream/123456789/5699/1/Komandrovska.pdf> (дата звернення: 10.05.2024). 9. Раджа Санті, А., Мутусвами, П. Вплив технологія блокчейн на виробничий ланцюг поставок і логістику. *Логістика* 2022, 6, 15. Доступно онлайн: <https://doi.org/10.3390/logistics6010015>. (дата звернення: 30.04.2024)

УДК 504:630*6/630*9

ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЛІСОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

Мушняк О. Г.,

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука» (м. Рівне, Україна)*

Сербай Т. М.

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука» (м. Рівне, Україна)*

Сенюк В. М.,

*здобувач першого (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука» (м. Рівне, Україна)*

Науковий керівник: **Демидюк С. М.**,
кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука» (м. Рівне, Україна)

Анотація. У статті досліджуються окремі проблеми еколого-економічного регулювання підприємництва у лісовому господарстві України. Дано визначення поняттю «еколого-економічне регулювання підприємницької діяльності у лісовому господарстві». Визначено недоліки системи українського лісогосподарювання та дано пропозиції щодо їх усунення.

Ключові слова: лісове господарство, підприємницька діяльність, еколого-економічне регулювання.

Abstract. The article examines some problems of environmental and economic regulation in the forestry business in Ukraine. Given a definition of "environmental and economic regulation of business activities in forestry." Detected deficiencies in Ukrainian forestry and given suggestions for their elimination.

Keywords: forestry, entrepreneurship, environmental and economic regulation.

Лісове господарство України є тією сферою економічної діяльності, яка за період існування незалежності не змінила суттєво своєї форми, зберігши при цьому основні риси радянської системи господарювання. Наслідком цього є те, що лісогосподарська діяльність жорстко регламентується різноманітними правилами та інструкціями, що в свою чергу призводить до неможливості втілення на рівні лісгоспу так званих місцевих інновацій (незначних вдосконалень та покращень роботи, що підвищує її ефективність), ігнорування позитивного іноземного досвіду ведення лісового господарства та регулювання підприємництва в цій сфері діяльності, що негативно відображається екологічному стані українських лісів.

Перелічені вище проблеми досліджуються такими українськими вченими як О. Голуб, С. Кирилюк, Я. Коваль, Л. Полякова, М. Попков, П. Попович, М. Савушик, В. Сторожук, І. Юхновський та іншими. Крім того, ці проблеми вивчалися в ході проведення українсько-шведського лісового проекту «Підтримка програми реформ лісового сектора України» в період з 1998 по 2008 роки, а також в рамках впровадження програми «Удосконалення систем правозастосування та управління в лісовому секторі в країнах-учасниках Європейської політики добросусідства» (ENPI-FLEG).

В даній статті акцентується увага на необхідності імплементації в практику регулювання підприємницької діяльності в лісовому господарстві України інструментів ринкового саморегулювання та доцільності запозичення іноземного досвіду використання перспективних екологічних методів лісочористування.

При дослідженні проблем еколого-економічного регулювання підприємництва у лісовому господарстві варто спочатку дослідити суть та дати наукове визначення цього процесу.

Так згідно статті 63 Лісового кодексу України ведення лісового господарства полягає у здійсненні комплексу заходів з охорони, захисту, раціонального використання та розширеного відтворення лісів [1].

Основним завданням державного регулювання та управління у сфері лісових відносин згідно статті 25 Лісового кодексу України є забезпечення ефективної охорони, належного захисту, раціонального використання та відтворення лісів. Державне регулювання та управління у сфері лісових відносин здійснюється шляхом:

- 1) формування та визначення основних напрямів державної політики у сфері лісових відносин;
- 2) визначення законом повноважень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;
- 3) установлення відповідно до закону порядку і правил у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів;
- 4) здійснення державного контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів [1].

Виходячи з цього, можна дійти висновку, що еколого-економічне регулювання підприємницької діяльності у лісовому господарстві – це вплив державних органів влади на діяльність лісгосподарських підприємств з метою забезпечення ними економічно ефективного та екологічно безпечного і сталого ведення лісового господарства, а також недопущення їх збитковості та попередження виникнення екологічних відхилень.

Державний вплив на ефективність лісгосподарської діяльності здійснюється переважно за допомогою загального законодавчого регулювання діяльності і створення стимулів. Як правило, найбільш суттєві державні стимули прописані в законодавчих актах, що мають відношення не лише до лісового господарства (Лісовий кодекс і підзаконні акти), а й до усієї економіки вцілому. Прикладом цього може бути надання пільг з оподаткування окремій групі суб'єктів господарювання. Фінансову підтримку держави можна класифікувати як пряму і непрямую. До прямої підтримки держави відноситься надання асигнувань на ведення лісового господарства, субсидій, компенсацій, технічної допомоги і податкових пільг, а до непрямой – повне або часткове фінансування складання планів

лісовпорядкування та проведення наукових досліджень. При цьому фінансова підтримка лісового господарства може здійснюватись або безпосередньо з державного бюджету через профільне міністерство або через спеціалізовані фонди [2].

Варто також відмітити, що втручання державних органів влади у діяльність лісогосподарських підприємств може здійснюватися у трьох формах: прямого державного втручання (або як ще його називають безпосереднім державним адмініструванням); непрямого економічного стимулювання, яке здійснюється у формі створення стимулів (через надання різноманітних податкових, митних та інших пільг та привілеїв) та фінансуванні лісогосподарської діяльності; ринковому саморегулюванню, яке полягає в створенні конкурентних рівних умов для усіх суб'єктів лісогосподарювання та використання таких ринкових механізмів як вільне ціноутворення, біржова торгівля, залучення сторонніх суб'єктів господарювання на виконання визначеного кола лісогосподарських робіт (рис. 1). На даний час регуляторна політика в сфері лісового господарства в Україні спирається більше на використання інструментів прямого державного втручання (адміністрування) та частково на економічне стимулювання невиснажливого лісокористування. При цьому недооцінюється ефективність використання в практиці лісогосподарювання інструментів ринкового саморегулювання.

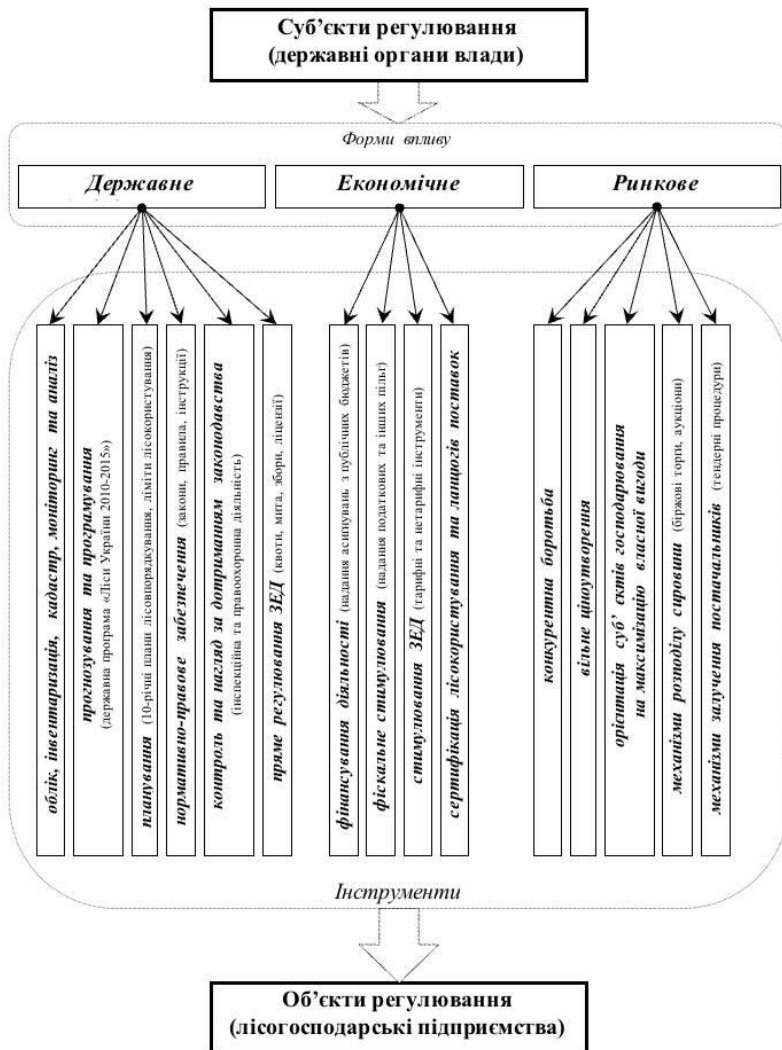

Рис. 1. Система еколого-економічного регулювання підприємницької діяльності в лісовому господарстві

Хоча як показує досвід останніх років (2015–2023 рр.) впровадження в практику ринкових механізмів саморегулювання призводить до зростання доходів лісогосподарських підприємств та підвищенню ефективності їх діяльності. Так, наприклад, реалізація необробленої деревини через аукціони на біржах призвела до зростання цін на лісоматеріали, що дозволило лісокористувачам отримувати додаткові доходи. А залучення сторонніх суб'єктів господарювання до виконання лісозаготівельних робіт призвело до зниження собівартості заготівлі одного кубометра деревини. А суттєве зниження собівартості робіт дозволяє отримувати лісогосподарським підприємствам додатковий прибуток.

Варто також враховувати те, що регулювання є однією з складових політики (діяльності спрямованої на зміну або підтримання заданого стану системи). Однак, за станом на 01.05.2024 року не було розроблено та законодавчо схвалено Національної лісової політики України, наслідком чого є відсутність цілісного бачення напряму розвитку лісового господарства України в довгостроковій перспективі. Це в свою чергу призводить до несистемності та неузгодженості регуляторних дій з боку держаних органів.

Тому пропонується при здійсненні регулювання підприємницької діяльності в лісовому господарстві України змістити акценти з використання інструментів державного адміністрування на використання інструментів та механізмів ринкового саморегулювання.

Причина ж більшості екологічних проблем лісового господарства України полягає у наданні переваги плантаційному лісорозведенню, тобто створенню лісових культур, замість використання природного лісовідновлення.

Хоча створення лісових плантацій (з однопородними та одновіковими культурами) з економічної точки зору є більш виправданим, оскільки такі ліси мають більшу віддачу, але варто враховувати також і інші (не ресурсні) функції лісу.

Так, згідно статті 39 Лісового кодексу України ліси України за екологічним і соціально-економічним значенням та залежно від основних виконуваних ними функцій поділяються на такі категорії:

- 1) захисні ліси (виконують переважно водоохоронні, ґрунтозахисні та інші захисні функції);
- 2) рекреаційно-оздоровчі ліси (виконують переважно рекреаційні, санітарні, гігієнічні та оздоровчі функції);
- 3) ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення (виконують особливі природоохоронні, естетичні, наукові функції тощо);
- 4) експлуатаційні ліси [1].

При цьому експлуатаційне значення українських лісів применшується, а декларується, що ліси України мають переважне екологічне та водозахисне призначення.

Внаслідок цього виникає парадоксальна ситуація, коли за кошти Державного бюджету України здійснюється посадка одновікових однопородних плантацій лісу (зазвичай основною культурою яких є сосна), на яких потім забороняється проведення рубок головного користування (основної мети створення лісових плантацій) і дозволено лише проведення санітарних та лісовідновних рубок. Монокультури лісу зазвичай є менш біологічно- та пожежостійкими порівняно з природними та напівприродними лісами, внаслідок чого виникають хвороби та дуже часто ліс згорає від пожеж. Лісокористувач в такому випадку отримує лише низькоякісну деревину (зазвичай це технологічні та паливні дрова) і в довгостроковому періоді несе лише збитки. Варто також врахувати, що в південних областях України схожість шпилькових порід є досить низькою, внаслідок чого її посадка в степових умовах є досить затратною, оскільки доводиться пересаджувати значну частку площ (в окремих випадках до 80%). Тому потрібно відмовитись від такої практики. Варто також взяти за основу міжнародну класифікацію охоронних об'єктів за категоріями Міжнародного товариства охорони природи (*IUCN*) та переглянути доцільність поширення режиму заборони рубок лісу на окремі лісові земельні ділянки, зменшивши при цьому їх площу до 5–10% від загальної площі лісового фонду України та дозволивши обмежену господарську діяльність на них.

Підсумовуючи викладене вище, можна дійти висновку, що лісове господарство України перебуває в доволі поганому стані, що підтверджується відсутністю стимулів щодо впровадження інновацій та проведення реформ цієї галузі, негативними тенденціями в екологічному стані лісів України тощо. Основною причиною цього можна назвати неефективну систему регулювання лісогосподарської діяльності. Наслідком чого є вилучення з господарського використання значних площ лісів; нераціонального присвоєння ним режимів охоронності, що негативно впливає як на економічну ефективність функціонування лісогосподарських підприємств, так і на екологічний стан лісів; непряме демотивування впровадження інновацій лісоводами шляхом детальної регламентації їх діяльності; гальмування поширення ринкових методів господарювання та ринкових відносин у цю сферу національної економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лісовий кодекс України: за станом на 01.01.2011 р. / Верховна Рада України // Офіційний вісник України. – 2010. – № 92. – С. 347. 2. Економічні механізми регулювання невиснажливого ведення лісового господарства / Л. Полякова,

УДК 332.12

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО
ОЦІНЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ДИСПРОПОРЦІЙ
ПОДАТКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СОЦІО-ЕКОНОМІЧНІЙ
СИСТЕМІ**

Панчук О. В.,

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука» (м. Рівне, Україна)*

Науковий керівник: Коваль Л. А.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та фінансів
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука» (м. Рівне, Україна)*

Анотація. У статті розглянуті теоретичні підходи до розкриття сутності поняття «податковий потенціал регіону». Проаналізовано фактори, які впливають на управління податковим потенціалом в сучасних умовах. Запропоновано авторське визначення категорії «податковий потенціал регіону». Сформульовані основні напрями подальших наукових досліджень стратегії управління податкоспроможністю та напрямів ефективного використання податкового потенціалу території.

Ключові слова. податковий потенціал регіону, податкове навантаження, податкоспроможність регіону, політики соціально-економічного розвитку регіонів.

Abstract. The article examines theoretical approaches to revealing the essence of the concept of «tax potential of the region». The structure and methods of assessing the tax potential of the region are studied and analyzed. The dependence of the indicators of the volume of tax revenues of the region for a certain period on the total taxable resources, the gross regional product and the average income of the population was established.